

**ALUEELLINEN
KEHITTÄMISTEHTÄVÄ**
KUOPIO

VERKOSTO

YHTEISTYÖ

DIALOGI

OSALLISUUS

TIIMITYÖ

YHDEN-
VERTAISUUS

Osaamisen kehittämisen tarpeita ja toiveita AKE-työlle vuonna 2022

Savon kirjastojen
pienryhmäkeskustelut 2021

**ALUEELLINEN KEHITTÄMISTEHTÄVÄ
Etelä- ja Pohjois-Savo**

Taustaa

Loppusyksystä 2021 oli Savon AKE-toimijoiden taas aika ryhtyä miettimään alueen koulutustarpeiden sekä muiden toiveiden ja palautteiden kartoitusta. Tänä vuonna päätettiin järjestää etänä useita pienryhmäkeskusteluja, jotka käytäisiin kehittävän arvioinnin näkökulmasta siirtäen painopistettä menneen läpikäynnistä tulevaisuuteen päin. Keskustelua pyrittiin näin ollen suuntaamaan entistä enemmän tulevan vuoden teemoihin, samalla pyrkien keräämään alueen kirjastoilta niitä koskevia mielipiteitä ja ideoita jo etukäteen. Tavanomaista palautettakin toki pyydettiin muun muassa koulutusmuodoista ja viestinnästä.

Keskustelujen pohja-ajatuksena käyttämämme kehittävä arviointi voitaisiin nähdä myös eräänlaisena dialogisena kehittämisenä, jonka perusteita ovat suoruus sekä aito toisten kuunteleminen ja kunnioittaminen. Dialogi edellyttää myös tasa-arvoisuutta, avoimuutta ja luottamusta sekä jokaisen kokemuksen ja mielipiteen pitämistä tärkeänä ja oikeutettuna. Dialogi taas mahdollistuu luontevimmin pienimuotoisissa, epävirallisissa keskusteluissa.

Osaamisen kehittämisen teemat AKE Savon toiminnassa vuonna 2022

Vuonna 2022 kehittämistyötä Savon kirjastoissa suunnataan alla lueteltujen teemojen mukaisesti. Samalla seurataan tilaisuuksien alueellista kattavuutta ja kehittämistoimien tasapuolisuutta alueen kirjastojen kesken. Pyritään kokeilemaan rohkeasti uusia kehittämistapoja sekä reagoimaan nopeasti akuutteihin koulutustarpeisiin. Koulutussuunnittelussa tehdään yhteistyötä Itä-Suomen AVIn kanssa.

Kirjaston rooli hyvinvoinnin edistäjänä

- kirjaston rooli monilukutaidon tukemisessa
- kirjaston rooli osallisuuden tukemisessa (yhteistyössä AVIn kanssa)
- markkinointi siitä näkökulmasta, miten kirjaston julkisuuskuvaa uudistetaan ja miten kirjaston näkyvyyttä saadaan nostettua kunnassa. Kohderyhmäajattelu, inhimillisyys
- tapahtumien järjestäminen: tuloksena esim. yhteinen tempaus, jonka tavoitteena olisi kirjastojen tehokas hyödyntäminen kunnassa toteuttavaan hyvinvointityöhön sekä kirjastojen näkyvyyden edistäminen myös kuntapäätäjien suuntaan

Ohjaamisen, opastamisen ja oppimisen tukemisen taidot

- opetus- ja kirjavinkkaustuokioiden suunnittelu ja monipuoliset menetelmät
- vuorovaikutukselliset ja kohtaamisen taidot, ryhmänhallinta
- esiintymisvarmuus, äänenkäyttö
- käytännön esimerkkeinä digiopastus, sisältöjen avaaminen, monipuolisten lukutaitojen tukeminen, erityisryhmien huomiointi

Kokoelmatyön osaamisen kehittäminen (jatkoa vuodelta 2021)

- e-aineistot
- tulevaisuuden näkymät ja kokoelmatyön rooli

Digiosaamisen kehittäminen (jatkoa vuodelta 2021)

- lähiohjaus kirjastoihin
- digiä tunnissa / digiä puolessa tunnissa
- lainattavat Laitelootat
- vartin digivinkit Itä-Suomen kirjastoille (yhteistyössä Joensuun AKEn kanssa).

Keskusteluryhmien valinta

Valitsimme pienryhmäkeskusteluihin 15 osallistujaa niistä kirjastoista, jotka eivät edellisenä vuonna olleet mukana haastattelukierroksellamme. Kullekin lähetettiin kutsu noin tunnin pituiseen Teams-keskusteluun. Pyrkimyksenä oli yhdistellä kuhunkin juttutuokioon työntekijöitä (2-4 henkeä) samantyyppisistä kirjastoista, kriteerinä esim. kunnan koko ja kimppoihin kuuluminen tai kuulumattomuus. Lisäksi mukana oli kaksi pientä ostopalvelukirjastoa. Tasavertainen edustus Pohjois- ja Etelä-Savon välillä otettiin myös huomioon.

Keskustelujen sisältö

Käytössämme oli kevyt keskustelurunko, jossa käytiin lyhyesti läpi vuodelle 2022 suunnitellut osaamisen kehittämisen teemat ja muita tärkeitä aiheita. Kaikissa haastatteluissa käytiin läpi seuraavat osa-alueet:

- kirjastojen ajankohtaiset kuulumiset
- vuoden 2022 kehittämisteemojen esittely ja niistä keskustelu
- muut keskustelijoita kiinnostavat koulutusaiheet ja toimintaideat
- viestintään, koulutusmuotoihin ja muuhun toimintaan liittyvä yleinen palaute

Vapaalle keskustelulle jäi myös yleensä aikaa. Pienryhmäkeskusteluissa on hyvä pitää raamit ja ilmapiiri joustavina, jotta vapaamuotoinen tiedonvaihto mahdollistuu. Tämä on entistä tärkeämpää, kun toimitaan etäyhteyksin eikä kasvokkain.

Ajankohtaisia asioita Savon kirjastoissa

Kunkin kirjaston tärkeimmät kuulumiset kyseltiin heti keskustelun alussa. Monissa kirjastoissa oli pantu kesän aikana merkille yleinen vilkastuminen asiakasmäärissä. Arkipäivän pulmia ja toisaalta myös onnistumisia nousi keskusteluissa esille mm. seuraavissa aihepiireissä:

Henkilöstöressit

- henkilöstömuutokset
- henkilöstövaje
- sijaisjärjestelyt
- täyttölupien epävarmuus

Kirjastotilat

- tilanpuute
- epätarkoituksenmukaiset tilat
- remontit ja kalustusten vaihdot
- kirjastoautoasiat (autojen uusiminen, pienautot, hybriditoiminnan suunnittelu)
- omatoimipäätteet ja niiden ylläpito / uusiminen
- asiointipisteet (mm. KELA) ja niihin liittyvät tilajärjestelyt

Tapahtumat ja hankkeet

- tapahtumat (kirjailijavieraat, konsertit, seututapahtumat, lastentapahtumat),
- teemapähtumat (peliviikko ym.),
- hankkeet (mm. Lukutaito kuuluu kaikille -hanke).

Hyvät käytänteet

- asiakkaiden osallistaminen
- KELAn asiointipisteet
- keskustelun mahdollistaminen kuntapäätäjien kanssa kirjaston tiloissa
- liikuntatuokiot yhteistyössä liikuntatoimen kanssa
- monikulttuuriset LaNu-sisällöt
- kirjaston ja koulun yhteistyö
- kirjastoautojen hybriditoiminta (esim. kouluruokatarvikkeiden jakelu koulupysäkeillä)

Mielipiteitä vuoden 2022 teemoista

Kaikki keskustelijat suhtautuivat vuoden 2022 kehittämisteemoihin varsin myönteisesti. Kirjastolain näkyminen teemalinjausten taustalla oli monen mielestä hyvä asia. Erityisen positiivista palautetta saivat muun muassa alla mainitut teemat ja osa-alueet:

- digiosaamisen kehittäminen (mahdollinen lähiohjaus, tekninen tuki esim. striimaukseen)
- mentorointiohjelma (esim. opettajataustaisille lastenkirjastotyön mentorointi olisi hyväksi)
- vinkkaustaitoihin panostaminen (eri asiakasryhmille olisi oltava omat strategiansa)

Koulutusmuodoista

Keskustelimme myös eri koulutusmuodoista ja mahdollisuuksista osallistua niihin. Valtaosa keskustelijoista oli osallistunut lähi- ja etäkoulutuksiin sekä etäkahveille. Myös AKE-opintomatkalla oli käyty jonkin verran, ja vertaisoppimisestakin oli kokemusta muutamalla kirjastolaisella.

5

Etäkoulutukset

- Sekä Itä-Suomen AVIn että Savon AKE:n järjestämät etäkoulutukset saivat kehuja, ja niihin oli osallistuttu tasaisesti alueen kirjastoissa.
- Lyhyemmät etäkoulutukset ovat toimivampia kuin koko päivän kestävät. Optimaalinen kesto noin 3-4 tuntia. Kokopäiväiset etäkoulutukset miellettiin hieman raskaiksi. Osaa myös hieman ujosuttivat etäkoulutusten mahdolliset ryhmäjaot ja työpajat, mutta oli myös niitä, joita tällainen ei haitannut. Ryhmäkeskustelut etäkoulutuksissa olivat joidenkin keskustelijoiden mielestä vain yksi tapa verkostoitua.
- Moni kommentoi, että olisi hyvä olla tarjolla ainakin pari samansisältöistä koulutusta, tai vaihtoehtoisesti mahdollisuus saada käyttöön tallenne vaikkapa määrääjäksi. Jälkeenpäin jaettavia PowerPoint-tiivistyksiä koulutuksista toivottiin myös.

Lähikoulutukset ja -tapaamiset

- Tarpeelliseksi koettiin myös fyysinen kohtaaminen koulutuksien, vertaisoppimisen ja verkostoitumisen merkeissä. Esimerkiksi työpajoja on hankalampaa toteuttaa etäversioina. Kasvokkain kohdatessa vaihtuu myös enemmän ns. hiljaista tietoa, ja solmitaan henkilökohtaisempia suhteita kollegoihin. Verkostoituminen on näin ollen erilaista.
- Pienistä kirjastoista kommentoitiin, että lähikoulutukset kohtuullisen välimatkan päässä olisivat vielä mahdollisia. Kovin pitkälle yhden tai kahden voimalla pyörivästä kirjastosta on hankala lähteä, varsinkin jos ei ole mahdollisuutta laittaa toimipistettä omatoimiseksi koulutuksen ajaksi. Halukkuutta myös lähikoulutuksiin kyllä on, ja mahdollisuuksia pyritään järjestämään niihin halukkaille.
- Opintomatkoihin toivottiin myös tilanteen niin salliessa. Keskustelijoille kerrottiin joulukuun kaksipäiväisestä opintomatkastasta, jossa tutustuttaisiin Seinäjoen ErTeen ja LaNu-toimintaan. Useampi keskustelija arvelikin ilmoittautuvansa matkalle.

Liboppi-kurssialusta

- Moodle-pohjalla toimiva kirjastolaisten oma kurssiportaali Liboppi oli tuttu kaikille keskustelijoille. Moni valitteli, ettei ajanpuutteen vuoksi ollut ehtinyt käydä enemmän kursseja suorittamassa. Oli myös kirjastoja, jossa henkilöstöpulan takia ei ollut mahdollista suorittaa Liboppi-kursseja lainkaan työajalla.
- Lisääntyvä valtakunnallinen tarjonta koettiin hyvänä asiana.
- Digiaiheisia kursseja pidettiin erityisen hyödyllisinä.

Toivottuja koulutus- ja etäkahviaiheita

Keräsimme yhteen keskustelijoiden esittämiä ideoita ja toiveita eri koulutusaiheista. Perinteisen etä- ja lähikoulutuksen lisäksi toivottiin suoraan myös sisältöjä ja aiheita etäkahveille ja Liboppi-kurssialustalle. Esille nousi seuraavia koulutustoiveita ja etäkahvi-ideoita:

- haastavan asiakkaan kohtaaminen (toivottiin uusintana, aihe soveltuisi luontevasti työhyvinvointia käsittelevään osioon)
- ikäihmisten kirjastopalvelut (mitä konkreettista kirjasto voisi tarjota ikääntyville asiakkaille)
- mediakasvatus ja -lukutaito
- lainsäädäntö (tekijänoikeudet, tietosuoja)
- ryhmänhallintataidot
- lasten kanssa toimiminen, pedagogiset taidot
- lukemaan innostaminen
- asiakkaiden aito osallistaminen
- sanataide
- esiintymiskoulutus (esim. hybridikoulutuksena)
- musiikkikirjastotyö (musiikkikokoelmien tulevaisuus ja Itä-Suomen musiikkikirjastokulttuuri)
- Digiä tunnissa -tyyppiset lyhytkoulutukset etänä (sekä muut digiosaamista tasapäistävä sisällöt)
- luettelointi (Marc 21, formaatin ja kuvailusääntöjen, ei järjestelmän näkökulmasta)
- pitkälle hyödyttävät konkreettiset kirjastotyökalut (laajat kirjalistat, valmiit materiaalipaketit)
- aspa-ajokortti ja muita laaja-alaisesti kirjastoihmissä koskevia aiheita
- graafiset työt (esim. Canva-suunnittelutyökalun käyttö)
- kirjasto somessa
- e-palvelujen markkinointi asiakkaille
- tapahtumatuotanto, striimaus
- ”Kirjastomaailman kätkeyty helmet”, eli mahdollisia vähemmän tunnettuja työkaluja kirjastotyön yleisiin pulmiin
- KuMuKi-vinkkaus (kuvan, musiikin ja kirjan yhdistävä vinkkaus esim. PowerPoint -muodossa)
- LaNu-kirjavinkkikahvit
- koulutusyhteistyö toisen asteen kanssa (etäkahvit)
- miten mediakasvatus näkyy Savon eri kirjastojen arjessa (etäkahvit)
- digiopastamiseen liittyvä rajanveto (tietosuoja, yksityisyyden suoja) (etäkahvit)

- kirjastoautomaatio ja sen tulevaisuus (etäkahvit)
- työhyvinvointi (etäkahvit, asiantuntija paikalla)
- kirjastoautot, hybriditoiminta (etäkahvit)
- kirjastopalvelujen markkinointi (Liboppi-kurssi)
- kotipalvelutyö (Liboppi-kurssi)

AKE-viestinnästä

7

Viestintä on Savon AKEssa monikanavaista. Akuuteissa asioissa ja koulutustiedotuksessa tärkein kanava on edelleen sähköposti, mutta sen lisäksi tietoa välittyy Savon kirjastojen Teams-ryhmässä, AKE Savon verkkosivuilla sekä etäkahveilla. Kaikilla näistä on oma erityispiirteensä: Teams ja etäkahvit ovat optimaalisia vertaistuen ja hiljaisen tiedon kannalta, sähköpostit ja verkkosivut taas tarjoavat ajankohtaista täsmätietoa.

Sähköpostit

Sähköpostiviestintä toimii keskustelijoiden mielestä hyvin. Sähköpostien lähettäminen sekä kirjaston yleiseen postiin että avainhenkilöiden henkilökohtaisiin posteihin oli valtaosan mielestä mielekäästä – tällä varmistetaan, että henkilöstön lomien aikaan ainakin yleispostin kautta tieto menee perille. Sähköpostiviestintää pidettiin hyvänä herättelijänä asioihin, jotka muuten saattaisivat jäädä huomaamatta.

Koontitiedotteet saivat puoltoääniä enemmän kuin jatkuvat yksittäiset viestit. Hyvänä pidettiin vaikkapa pari kertaa kuussa tulevaa koostetta ajankohtaisista asioista ja tulevista koulutuksista.

AKE Savon verkkosivut

AKE Savon verkkosivut olivat valtaosalle tutut, ja niitä seurattiin säännöllisen epäsäännöllisesti. Koulutusosiota pidettiin hyvänä ja hyödyllisenä, samoin ajankohtaisosiota. Pyrimme edelleenkin kehittämään sivustoja mahdollisimman johdonmukaiseen ja käyttäjäystävälliseen suuntaan sekä pitämään sisällöt kiinnostavina ja ajantasaisina.

Savon kirjastojen Teams-ryhmä

Vuonna 2021 AKE Savo perusti Savon kirjastojen henkilökunnalle oman Teams-ryhmän, joka jakautuu useampaan kanavaan. Yleisen kanavan lisäksi on tarjolla omansa myös seuraaville aihepiireille:

- kirjastoautot
- koulutukset ja koulutusmateriaalit
- LaNu-työ
- aikuisten sisällöt
- seniorityö
- kokoelmatyö
- Liboppi-kurssit
- alueen tapahtumat

Savon kirjastot -ryhmää pyrittiin alusta lähtien aktiivisesti markkinoimaan alueella, ja alkukankeuden jälkeen se onkin tasaisesti aktivoitunut. Varsinkin vertaistukea ongelmatilanteisiin ja eri käytänteitä vaihdetaan kanavilla tasaisesti. Savon kirjastojen Teams toimii myös erinomaisena koulutuksiin ja muihin ajankohtaisuuksiin liittyvien tiedostojen ja linkkien jakoalustana.

Etäkahvit

Jo perinteeksi muodostuneet säännölliset etäkahvimme saivat kautta linjan positiivista palautetta. Sekä johtajien että muiden kirjastolaisten kahveille oli osallistuttu kiitettävästi. Vapaata matalan kynnyksen osallistumismahdollisuutta keuhuttiin, ja moni kertoi yllättyneensä siitä, miten paljon hyötytietoa ja vertaistukea kahveista sai irti jo tunninkin aikana. Myös kahvien asiantuntijaosuuksia pidettiin erinomaisina.

Etäkahveja on hyvä jatkossakin hyödyntää myös uusissa muodoissa kuten eri kohderyhmien kirjavinkkikahveina ja alueen kirjastojen virtuaaliesittelyinä.

Yhteenveto

Kaiken kaikkiaan pienryhmät tuntuivat (ainakin meidän haastattelijoiden mielestä) toimivan mainiosti. Kun keskustelijoita oli vähän kerrallaan, he vapautuivat ja saivat myös enemmän aikaa olla äänessä. Syntyi rento rupattelutunnelma, jossa siirtyi paljon hyödyllistä hiljaista tietoa puolin ja toisin.

Kommenteista välittyi välillä kiire, henkilöstöpula ja ajoittainen taisteluväsymys. Kuitenkin kirjastolaiset jakoivat tarjota meille todella tuoreita näkökulmia ja uusia ideoita jatkojalostukseen. Saimme tietysti myös rakentavaa palautetta sekä muutamia mieltä lämmittäviä kehuja. Savon kirjastoissa tuntuu vielä riittävän virtaa ja neuvokkuutta näinä poikkeuksellisina aikoinakin.

Kokonaisuutena pienryhmäkeskustelut olivat hyvä matalan kynnyksen tapa verkostoitua ja päästä lähemmäksi kirjastotyöntekijöitä. Saimme vahvistusta ja lisäideoita ensi vuoden teemoille ja suunnitelmille, ja tulemme varmasti käyttämään pienryhmiä hyväksemme jatkossakin. Kiitämme lämpimästi kaikkia mukana olleita, ja Savon kirjastoja yleensäkin, aktiivisesta vastavuoroisuudesta ja hedelmällisestä keskustelusta. Näillä eväillä on hyvä jatkaa vuoteen 2022.

